

УДК 336.02: 330.322

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-4(20)-353-360

*Антон Бойко, Вікторія Боженко***ВИЗНАЧЕННЯ ЛАТЕНТНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ
НА ПОДАТКОВИЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАНАЛИ
НЕЛЕГАЛЬНОГО ВИВЕДЕННЯ КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ***Антон Бойко, Вікторія Боженко***ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЛАТЕНТНЫХ ФАКТОРОВ ВЛИЯНИЯ
НА НАЛОГОВЫЙ И ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КАНАЛЫ
НЕЛЕГАЛЬНОГО ВЫВОДА КАПИТАЛА В УКРАИНЕ***Anton Boyko, Victoria Bozhenko***LATENT FACTORS DETERMINATION ON TAX AND INVESTMENT
CHANNELS OF ILLEGAL FINANCIAL FLOWS IN UKRAINE**

У статті проаналізовано масштаби виведення капіталу в Україні та світі. Визначено вплив значущих латентних факторів впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу. Актуальність обраного дослідження зумовлена тим, що країна зазнає масштабних збитків від таких операцій як зменшення підприємствами бази оподаткування, ухилення від оподаткування, приховування справжніх джерел походження фінансових ресурсів, виведення коштів в офшорні зони тощо. Методологічний інструментарієм проведеного дослідження є кореляційно-регресійний аналіз. Інформаційною базою для визначення латентних факторів впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу обрано 19 індикаторів. Проведений аналіз засвідчив необхідність здійснення комплексних заходів, які будуть охоплювати не лише удосконалення системи фінансового моніторингу та фіскальної служби, але й реформування всієї економічної системи.

Ключові слова: нелегальне виведення капіталу; латентні фактори; тіньова економіка; податки; інвестиції.

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 13.

В статье проанализированы масштабы вывода капитала в Украине и мире. Определено влияние значимых латентных факторов влияния на налоговый и инвестиционный каналы нелегального вывода капитала. Актуальность выбранного исследования обусловлена тем, что страна испытывает масштабных убытков от операций как уменьшение предпринятиями базы, уклонение от налогообложения, сокрытие истинных источников происхождения финансовых ресурсов, вывод средств в офшорные зоны и тому подобное. Методологический инструментарий проведенного исследования является корреляционно-регрессионный анализ. Информационной базой для определения латентных факторов влияния на налоговый и инвестиционный каналы нелегального вывода капитала избрано 19 индикаторов. Проведенный анализ показал необходимость осуществления комплексных мероприятий, которые будут охватывать не только совершенствование системы финансового мониторинга и фискальной службы, но и реформирование всей экономической системы.

Ключевые слова: нелегальный вывод капитала; латентные факторы; теневая экономика; налоги; инвестиции.

Рис.: 1. Табл.: 2. Библ.: 13.

The article analyzes the volume of illegal financial flows in Ukraine and in the world. The authors of the article identified the influence of significant latent factors on tax and investment channels of illegal financial flows. The relevance of the selected study is that the country suffers large-scale losses from such operations as tax evasion, tax avoidance, concealment of the true sources of financial resources, withdrawal of funds in offshore etc. The methodological base is correlation-regression analysis. 19 indicators were selected to determine the latent factors for influencing tax and investment channels of illegal financial flows. The analysis revealed the need for comprehensive measures that will cover not only the improvement of the financial monitoring system and the fiscal service, but also the reform of the entire economic system.

Keywords: illegal financial flows; latent factors; shadow economy; taxes; investments.

Fig.: 1. Table: 2. References: 13.

JEL Classification: C30; H26; O17; R53

Постановка проблеми. Зменшення нерівності серед населення, забезпечення стабільного економічного зростання, вирішення нагальних екологічних питань, удосконалення якості надання державних послуг, покращення соціального забезпечення громадян – ключові завдання урядів більшості країн світу. Здебільшого основною перешкодою для вирішення цих завдань, як декларується урядом, є дефіцит фінансових ресурсів. Проте уряди досить толерантно ставляться до проявів ухилення від сплати податків. Свідомо чи несвідомо правлячі структури в країнах дозволили компаніям та заможним громадянам ухилятися від сплати обов'язкових платежів або взагалі уникати оподаткування як незаконно, так і межах правового поля, скориставшись правовими лазівками, лобію-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

ванням корпоративних або індивідуальних інтересів при ухваленні відповідного нормативного акта та використовуючи практики податкового арбітражу, які використовують різні ставки податку та існування податкових гаваней. На сьогодні експерти оцінюють збитки від використання податкових інструментів для приховування та виведення капіталу закордон на рівні 500-600 млрд дол. США на рік [10; 11]. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність більш досконалого вивчення механізму виведення капіталу з території країни та визначення ключових факторів впливу на цей процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання нелегального виведення капіталу за межі країни є одним із ключових аспектів дослідження вітчизняних та закордонних науковців, а також міжнародних організацій. Проблемам теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо протидії нелегального виведення національного капіталу закордон присвятили праці такі науковці, як Н. С. Різник [7], Я. В. Самусевич [8], А. В. Височина [8], І. В. Тютюнник [9], С. В. Огреба [3], В. Дубровський [1; 2], В. Черкашин [1; 2] та інші. Вагомий внесок у дослідження питань механізму виведення коштів закордон та його впливу на різні сфери суспільного життя здійснюють спеціалісти таких міжнародних організацій, як Міжнародного валютного фонду (International Monetary Fund), Управління Організації Об'єднаних націй з наркотиків та злочинності (United Nations Office on Drugs and Crime), Організації економічного розвитку та співробітництва (Organisation for Economic Co-operation and Development), Світового банку (World Bank), Глобальної чесності (Global Integrity) та іншими.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Питання протидії нелегального виведення національного капіталу закордон потребує якнайшвидшого вирішення шляхом проведення системних структурних та інституційних змін у країні. Організація незаконного виведення коштів за межі митної території країни являє собою складний процес, на який впливає комплекс факторів економічного, соціального та політичного характеру. З огляду на це для попередження та мінімізації проявів нелегального вивозу капіталу закордон необхідно проаналізувати чинники впливу на цей процес.

Метою статті є визначення сили та напряму впливу значущих латентних факторів впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу.

Виклад основного матеріалу. Нині дедалі активніше використовують податкові та інвестиційні канали для зменшення бази оподаткування, приховування справжніх джерел походження фінансових ресурсів, а також виведення національного капіталу за межі країни.

Основним механізмом виведення національного капіталу за кордон є проведення транзакцій через офшорні зони, тобто країни з пільговим оподаткуванням та високим рівнем збереження банківської таємниці для клієнта. За даними незалежної некомерційної організації «Глобальна чесність» (Global Financial Integrity) [13] з України протягом 2005-2014 рр. виведено фінансових ресурсів в обсязі 1,165 млрд дол. США. Вивіз капіталу закордон здійснюється переважно через прямі іноземні інвестиції, оплату товарів за зовнішньоторговельними контрактами (зокрема фіктивними), а також сплату фінансових, страхових, інформаційних та консультаційних послуг.

Експертами МВФ встановлено, що майже половина світового обсягу фіктивних прямих іноземних інвестицій розміщується саме в податкових гаванях. У світовому вимірі обсяг фіктивних прямих іноземних інвестицій становить 15 трлн дол. США, що дорівнює річному ВВП таких двох економічних держав, як Китай і Німеччина [12]. Зокрема, 85 % кошти, які мають характеристики фіктивності, розміщені під виглядом прямих інвестицій в економіку таких країн, як Люксембург, Нідерланди, Гонконг, Британські Віргінські Острови, Бермудські Острови, Сінгапур, Кайманові Острови, Швейцарія, Ірландія та Маврикій [12].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

В Україні затверджено нормативний акт (постанова КМУ № 1045 від 27.12.2017), який встановлює перелік держав (територій), які потребують додаткового контролю та нагляду при здійсненні вітчизняними компаніями транзакцій із контрагентами цих держав. Відповідно до п. 39.2.1.2 Податкового кодексу України до контрольованих операцій з нерезидентами відносять представників тих держав (територій), які мають нижчий рівень оподаткування податку на прибуток підприємств (мінімум на 5 відсоткових пунктів), з якими відсутні укладені міжнародні договори про обмін інформацією, а також не надають вчасної та повної інформації на запити контролюючих органів в Україні.

У 2019 році 36,6 % прямих іноземних інвестицій в Україну потребували додаткового фінансового нагляду та контролю з боку контролюючих органів, тоді як у 2010 році – 27,9 % (рис. 1). Більшість інвестицій із цих країн є наслідком раніше виведених коштів за кордон з метою зменшення оподаткування та отримання іншої фінансової вигоди. Найбільший обсяг реінвестованого капіталу припадає на Кіпр – у 2018 році частка цієї країни в загальному обсягу прямих іноземних інвестицій становить 27,5 %, що на 5,4 відсоткових пункти менше, ніж у 2010 році.

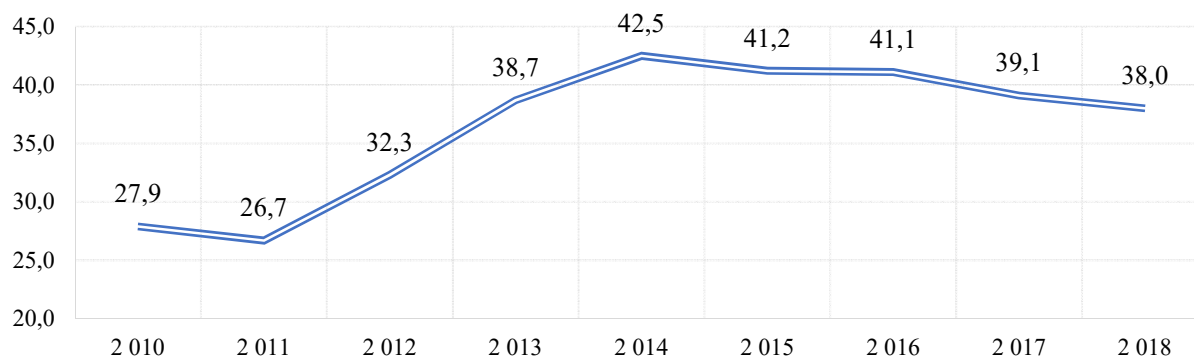

Рис. 1. Частка прямих інвестицій із країн, які можуть мати ознаки фіктивності, %
Джерело: складено авторами на основі [4].

Фахівцями Національного банку України проведено дослідження з round tripping, відповідно до якого встановлено, що протягом 2010–2018 рр. обсяги прямих інвестицій, в яких ключовим бенефіціаром є резидент, оцінено на рівні 8,4 млрд дол. США, або 22 % від загального обсягу інвестованого капіталу в економіку України [6]. Але попри повернення цих коштів із-за кордону шляхом кредитування та прямих інвестицій, усе ж таки реінвестовані кошти у вітчизняну економіку не покращують стан її фінансового забезпечення та соціального добробуту.

Варто зазначити, що масштаби нелегального виведення коштів за кордон залежать від стану економічного розвитку країни, рівня соціального забезпечення населення, а також від політичної волі керівництва держави. У зв'язку з цим важливо ідентифікувати ключові фактори впливу на незаконне виведення коштів за межі країни з метою мінімізації їх обсягів та формування сприятливого бізнес-клімату всередині країни.

У межах цього дослідження нами запропоновано визначити латентні фактори впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу в країні. Параметри, що характеризують процес або явище вважаються латентними змінними або прихованими, якщо їх не можна виміряти в явному вигляді за допомогою певних індикаторів. Латентні змінні можуть бути визначені за рахунок побудови математичної моделі з використанням кількісних та спостережуваних змінних. Відповідно до цього складність визначення латентних факторів впливу полягає в тому, що вони не підлягають спостереженню, а й відповідно кількісному оцінюванню, та мають широкий спектр дії на різноманітні процеси та явища.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

У процесі дослідження встановлено, що латентними факторами впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу в країні є комплекс фінансово-економічних та соціальних факторів, а саме: середній строк для погашення зовнішніх боргових зобов'язань від приватних кредиторів, років (ІРК1), середній строк для погашення зовнішніх боргових зобов'язань від офіційних представництв, років (ІРК2), рівень концентрації власного банківського капіталу, % (ІРК3), співвідношення ліквідних резервів банку до його активів, % (ІРК4), рівень прострочених кредитів банку до загального обсягу кредитного портфеля, % (ІРК5), рівень державного боргу до ВВП, % (ІРК6), рівень вимог до центрального уряду, % (ІРК7), обсяг боргового навантаження на обслуговування зовнішнього боргу, млрд дол. США (ІРК8), рівень зайнятості населення, % (ІРК9), рівень зовнішніх зобов'язань за борговими цінними паперами, % (ІРК10), рівень інфляції, % (ІРК11), рівень сплачених відсотків за зовнішнім боргом, % до валового національного доходу (ІРК12), рівень сплачених відсотків за позиками, % від загальних витрат (ІРК13), рівень державного та гарантованого державою боргу, % до валового національного доходу (ІРК14), рівень витрат на дослідження та розробку, % до валового внутрішнього доходу (ІРК15), частка самозайнятого населення, % від зайнятого населення (ІРК16), обсяг загального боргового навантаження, % до валового національного доходу (ІРК17), відношення резервів до імпорту в місяцях (ІРК18), обсяг торгівлі до ВВП, % (ІРК19).

Динаміка латентних факторів впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу в Україні за період 2004–2018 років подана в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка латентних факторів впливу на податковий та інвестиційний канали нелегального виведення капіталу в Україні за період 2004–2018

Умовне позначення показника	2004	2005	2006	2007	2008	2014	2015	2016	2017	2018
ІРК1	4,11	9,90	7,24	6,32	4,00	5,00	7,42	5,02	15,00	16,45
ІРК2	5,08	6,01	5,50	4,86	5,17	7,97	5,92	5,58	4,75	4,73
ІРК3	11,90	11,90	12,47	11,58	12,86	11,23	8,02	9,78	11,90	11,90
ІРК4	11,07	15,00	8,21	7,09	4,23	5,77	11,66	11,36	11,16	10,74
ІРК5	58,24	57,99	59,76	48,12	3,88	18,98	28,03	30,47	54,54	54,29
ІРК6	8,69	9,58	10,86	12,30	13,84	63,67	70,26	71,81	83,50	97,47
ІРК7	-1,49	-16,14	-0,51	1,24	6,90	21,74	2,59	19,07	5,63	-0,33
ІРК8	4,43	5,89	9,44	12,03	18,49	20,80	29,56	12,21	13,11	14,17
ІРК9	56,65	57,84	57,93	58,66	59,30	56,58	56,70	56,30	56,10	56,06
ІРК10	50,10	41,21	51,18	57,43	55,68	95,91	130,32	124,24	98,36	103,22
ІРК11	9,05	13,57	9,05	12,84	25,23	12,07	48,70	13,91	14,44	10,95
ІРК12	1,73	1,80	2,19	2,31	2,13	4,07	4,91	3,96	3,21	3,36
ІРК13	2,68	2,05	1,69	1,48	1,25	7,38	11,68	12,18	11,13	12,32
ІРК14	2,42	2,11	1,79	1,35	1,10	2,87	16,50	3,54	4,57	4,78
ІРК15	1,08	1,03	0,95	0,85	0,85	0,65	0,61	0,48	0,45	0,42
ІРК16	18,42	18,27	18,17	18,12	18,22	15,87	15,93	15,64	15,71	15,70
ІРК17	6,92	6,92	8,91	8,57	10,37	15,76	32,88	13,22	12,01	12,49
ІРК18	3,28	5,32	4,93	5,28	3,65	1,17	2,87	3,22	3,26	3,17
ІРК19	113,77	97,18	91,46	90,81	96,95	100,69	107,81	105,52	103,72	99,02

Джерело: складено авторами на основі [5].

Оскільки до складу латентних факторів включено 19 індикаторів, тому доцільно визначити найбільш значущі показники впливу на масштаби виведення капіталу з країни, цим самим зменшивши інформативний простір у випадку наявності взаємного зв'язку між змінними. Для оцінювання ступеня впливу та сили взаємозв'язку між кожною парою досліджуваних ознак доцільно провести кореляційний аналіз. У межах даного дос-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

лідження побудовано 2 кореляційні матриці, які засвідчують вплив латентних факторів окремо на інвестиційний і податковий канали виведення капіталу. У дослідженні значущими факторами впливу прийнято вважати ті індикатори, які мають вплив на інтегральний показник характеристики інвестиційного та податкового каналів виведення капіталу більше ніж 0,3.

Отримані в результаті проведених розрахунків дані вказують, що інвестиційний канал виведення коштів має достатньо високий рівень статистичної значущості з 9 індикаторами, тоді як податковий – з 11 (табл. 2).

Таблиця 2

Результати кореляційної матриці щодо залежності між латентними факторами та інтегральними показниками, що характеризують податковий та інвестиційний канали виведення фінансових ресурсів

Механізм нелегального виведення коштів	Коефіцієнт кореляції змінної з інтегральним показником	Коефіцієнт кореляції змінної з інтегральним показником	Коефіцієнт кореляції змінної з інтегральним показником
Податковий канал	ІРК4 -0,38	ІРК8 0,63	ІРК16 -0,30
	ІРК5 -0,57	ІРК10 0,65	ІРК17 0,49
	ІРК6 0,59	ІРК13 0,49	ІРК18 -0,46
	ІРК7 0,72	ІРК15 -0,68	
Інвестиційний канал	ІРК2 -0,36	ІРК5 -0,62	ІРК9 0,67
	ІРК3 0,49	ІРК7 0,38	ІРК15 -0,30
	ІРК4 -0,64	ІРК8 0,64	ІРК19 0,35

Для визначення сили та напрямку впливу визначених латентних факторів впливу на обсяги виведення коштів із використанням інвестиційних та податкових інструментів запропоновано побудувати лінійні множинні регресії.

З метою отримання адекватних результатів за результатами регресійного аналізу (BLUE-оцінки) було перевірено відповідність обраних залежної та незалежних змінних до всіх припущень, які висуваються до побудови класичної регресійної моделі. Розрахунок параметрів моделі за методом найменших квадратів здійснено з використанням статистичного пакета Statistica.

Моделю, що описує залежність між податковим каналом виведення коштів та обраними неявними факторами впливу, має такий вигляд:

$$PK = 0,4063 + 0,0094 \cdot IPK_4 - 0,0001 \cdot IPK_5 - 0,0015 \cdot IPK_6 - 0,0024 \cdot IPK_7 - 0,3748 \cdot 10^{-2} \cdot IPK_8 - 0,0002 \cdot IPK_{10} - 0,0175 \cdot IPK_{13} + 0,1115 \cdot IPK_{15} + 0,0023 \cdot IPK_{16} + 0,0009 \cdot IPK_{18}. \quad (1)$$

Відповідно до побудованої регресійної моделі, то доцільно зазначити про такі умовиводи:

– найбільший ступінь впливу на обсяги виведення коштів через податковий канал мають обсяги витрат на дослідження та розробку, тобто зі збільшенням фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт на 1 ум. од. за умови незмінності інших факторів обсяги виведення коштів через податковий канал зростають у середньому на 0,1115 ум. од.;

– деякі незалежні змінні (ІРК5, ІРК6, ІРК7, ІРК8, ІРК10, ІРК13) мають обернену залежність із залежною змінною. Зокрема, при зростанні рівня сплати відсотків за позиками на 1 ум. од., обсяги виведення коштів із використанням податкових інструментів зменшуються на 0,017 ум. од.

Важливим етапом проведення регресійного аналізу є перевірка адекватності побудованої багатофакторної моделі. Отримані результати регресійного аналізу свідчать про достатньо щільний зв'язок між результатом і факторами: обсяг виведення коштів через податковий канал описується на 62,7 % факторами, які включені в модель.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Залежність між обсягом введених коштів із використанням інвестиційних інструментів та попередньо обраними релевантними латентними факторами має такий формалізований вигляд:

$$IK = -0.6058 + 0.0028 \cdot IPK_2 + 0.0001 \cdot IPK_3 - 0.0005 \cdot IPK_4 - \\ -0.0002 \cdot IPK_5 - 0.0006 \cdot IPK_7 - 0.7040 \cdot 10^{-4} \cdot IPK_8 + \\ + 0.0204 \cdot IPK_9 + 0.0905 \cdot IPK_{15} + 0.0006 \cdot IPK_{19}. \quad (2)$$

Зважаючи на побудоване рівняння регресії, доцільно зазначити наступне:

– найбільшу силу впливу на досліджуваний результативний показник має індикатор «витрати на дослідження та розробки»: при збільшенні даних витрат на 1 ум. од. обсяги виведення капіталу через інвестиційний канал зростають на 0,09 ум. од.;

– між обсягом виведення капіталу через інвестиційний канал та деякими латентними факторами (IPK4, IPK5, IPK7, IPK8) прослідковується обернена залежність. Наприклад, підвищення рівня ліквідності резервів банку на 1 ум. од. за умови незмінності інших факторів обсяги введених коштів зростуть у середньому на 0,0005 ум. од.

За результатами регресійного аналізу встановлено, що скоригований R2 дорівнює 0,9255, що свідчить про високу вірогідність побудованої моделі. Це означає, що зміна обсягів виведення капіталу через інвестиційний канал пояснюється на 92,6 % обраними латентними факторами впливу.

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз впливу латентних факторів на обсяги введених коштів, отриманих у результаті корупційних та нелегальних схем, засвідчив необхідність здійснення комплексних заходів, які будуть охоплювати не лише удосконалення системи фінансового моніторингу й фіскальної служби, але й реформування всієї економічної системи й інших сфер суспільного життя. З огляду на вищезазначене ефективна протидія нелегальному виведенню коштів за межі країни можлива виключно за рахунок здійснення структурної трансформації таких сфер, як система кримінальної юстиції (продуктивна робота правоохоронних та судових органів дозволяє об'єктивно проводити розкриття, розслідування та нагляд у сфері відмивання незаконно отриманих коштів, ухилення від сплати податків, хабарництва, конфіскації й репатріації злочинних доходів тощо); служби фінансового моніторингу (покращення пруденційного нагляду як за фінансовими установами, так і їхніми клієнтами); системи державного управління (підвищення прозорості урядової інформації, скасування непотрібних або застарілих нормативних актів, дотримання заходів етики та доброчесності шляхом жорсткого внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту) тощо.

Роботу виконано в межах науково-дослідної теми «Економетричне моделювання механізму запобігання тіншовим схемам виведення капіталу через податкові та інвестиційні канали в Україні» (номер державної реєстрації 10117U003930).

Список використаних джерел

1. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні. Інститут соціально-економічної трансформації. Київ, 2017. 36 с. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhyluyannya-vid-splatypodatkiv-2017-1.pdf>.

2. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О. Як зменшити можливості для ухилення від сплати податків при імпорті та продажі товарів, зокрема через зловживання спрощеною системою оподаткування? / Інститут соціально-економічної трансформації. Київ, 2017. 36 с. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Yak-zmenshyty-mozhlyvosti-dlya-uhylennya-vid-splatypodatkiv-pri-importi-ta-prodazhi-tovariv-zokrema-cherez-zlovzhyvannya-sproshchenoyu-systemoyu-opodatkuvannya.pdf>.

3. Огеба С. В. Статистичне оцінювання обсягів втечі капіталу з України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2013. Вип. 22. С. 86–93.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

4. Статистична інформацій Національного банку України: веб-сайт. URL: <https://www.bank.gov.ua/statistic>.
5. Статистична інформацій Світового банку: веб-сайт. URL: <https://data.worldbank.org/>.
6. Ретроспективний аналіз даних щодо обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент round tripping за 2010–2018 рр. / Департамент статистики та звітності Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73849830>.
7. Різник Н. С. Методологічні підходи до оцінки втечі капіталу з регіону. *Економічні науки: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9(3). С. 146–161. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(3\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(3)_21).
8. Самусевич Я. В., Височина А. В. Зарубіжні практики оцінювання обсягів виведення капіталу: методологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 21, ч. 2. С. 81–85.
9. Тютюнник І. В., Кобушко Я. В. Інструменти мінімізації податкового навантаження економічними суб'єктами в Україні: порівняльний аналіз та ефекти від застосування. *Економічний аналіз*. 2018. Том 28, № 4. С. 122–130.
10. Cobham A., Janský P. Measuring Misalignment: The Location of US Multinationals' Economic Activity versus the Location of their Profits. *Development Policy Review*. 2017. Vol. 37 (1). P. 91–110.
11. Crivelli E., Ruud A. de Mooij, Keen M. Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries. *IMF Working Paper*. 2015. Vol. 15/118.
12. Finance & Development: Follow the money. *International Monetary Fund*. 2019. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/09/pdf/fd0919.pdf>.
13. Illicit Financial Flows to and from Developing Countries: 2005-2014 / *Global Financial Integrity*. 2016. URL: http://www.gfintegrity.org/wp-content/uploads/2017/05/GFI-IFF-Report-2016_final.pdf.

References

1. Dubrovskiy, V., Cherkashyn, V. (2017). *Porivnialnyi analiz fiskalnoho efektu vid zastosuvannya instrumentiv ukhlyennia/unyknennia opodatkovannia v Ukraini [Comparative analysis of the fiscal impact of tax avoidance in Ukraine]*. Kyiv. Retrieved from <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhlyannya-vid-splatypodatkov-2017-1.pdf>.
2. Dubrovskiy, V., Cherkashyn, V. & Hetman, O. (2017). *Yak zmenshyty mozhlyvosti dlia ukhlyennia vid splaty podatkiv pry importi ta prodazhi tovariv, zokrema cherez zlovzhvannia sproshchenoiu systemoiu opodatkovannia? [How to reduce the potential for tax evasion when importing and selling goods, through the abuse of a simplified tax system]*. Retrieved from <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Yak-zmenshyty-mozhlyvosti-dlya-uhlyennia-vid-splaty-podatkov-pry-importi-ta-prodazhi-tovariv-zokrema-cherez-zlovzhvannia-sproshchenoyu-systemoyu-opodatkovannia.pdf>.
3. Ohreba, S. V. (2013). Statystychno otsiniuvannya obsiahiv vtechi kapitalu z Ukrainy [Statistical estimation of capital flight from Ukraine]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 18: Ekonomika i pravo – Scientific journal of MP Dragomanov NPU. Series 18: Economics and Law*, 22, 86–93.
4. *Statystychna informatsii Natsionalnoho banku Ukrainy [Statistics of National Bank of Ukraine]*. Retrieved from <https://www.bank.gov.ua/statistic>.
5. *Statystychna informatsii Svitovoho banku [Data indicators of World Bank]*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/>.
6. *Retrospektyvnyi analiz danykh shchodo obsiahiv priamykh inozemnykh investytsii, v yakykh kintsevym kontroliuiuchym investorom ye rezzydent round tripping za 2010-2018 rr. [Retrospective analysis of FDI data in which the ultimate controlling investor is a resident of round tripping for 2010-2018]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73849830>.
7. Riznyk, N. S. (2012). Metodolohichni pidkhody do otsinky vtechi kapitalu z rehionu [Methodological approaches to assessing capital flight from the region]. *Ekonomichni nauky: Oblik i finansy – Economics: Accounting and Finance*, 9(3), 146–161. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(3\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(3)_21).

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

8. Samusevych, Ya. V. & Vysochyna, A. V. (2018). Zarubizhni praktyky otsiniuvannia obsiahiv vyvedennia kapitalu: metodolohichniy aspekt [Foreign practices of estimating the volume of capital withdrawal: methodological aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 21, 81-85 [in Ukrainian].

9. Tiutiunyk, I. V. & Kobushko, Ya. V. (2018). Instrumenty minimizatsii podatkovoho navantazhennia ekonomichnymy subiektamy v Ukraini: porivnialnyi analiz ta efekty vid zastosuvannia [Instruments of tax burden minimization by economic entities in Ukraine: comparative analysis and effects from application]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 28 (4), 122–130 [in Ukrainian]

10. Cobham, A. & Janský, P. (2017). Measuring Misalignment: The Location of US Multinationals' Economic Activity versus the Location of their Profits. *Development Policy Review*, 37 (1), 91–110.

11. Crivelli, E., Ruud, A. de Mooij & Keen, M. (2015). Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries. *IMF Working Paper*, 15/118.

12. Finance & Development: Follow the money (2019) *International Monetary Fund*. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/09/pdf/fd0919.pdf>

13. Illicit Financial Flows to and from Developing Countries: 2005-2014 (2016). *Global Financial Integrity*. Retrieved from http://www.gfintegrity.org/wp-content/uploads/2017/05/GFI-IFF-Report-2016_final.pdf.

Бойко Антон Александрович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна).

Бойко Антон Александрович – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической кибернетики Сумского государственного университета (ул. Петропавловская, 57, г. Сумы, 40000, Украина).

Boyko Anton – C.Sc. (Economics), Associate Professor, Department of Economic Cybernetics, Sumy State University (57 Petropavlivska Str., 40000 Sumy, Ukraine).

E-mail: antonboyko11@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1784-9364>

ResearcherID: P-4826-2014

Боженко Вікторія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна).

Боженко Виктория Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической кибернетики Сумского государственного университета (ул. Петропавловская, 57, г. Сумы, 40000, Украина).

Bozhenko Victoria – C.Sc. (Economics), Associate Professor, Department of Economic Cybernetics, Sumy State University (57 Petropavlivska Str., 40000 Sumy, Ukraine).

E-mail: v.roienko@uabs.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9435-0065>

ResearcherID: P-4975-2014